

**MOMENTE DIN LUPTA PETROLIȘTILOR DIN MORENI,
IMPOTRIVA EXPLOATĂRII, ÎN PERIOADA 1929—1944
INSEMĂNĂRI PE MARGINEA UNOR DOCUMENTE MAI PUȚIN
CUNOSCUTE**

Ec. Hanganu

Odată cu înfăptuirea statului național unitar român, dezvoltarea economică, socială și politică intră într-o nouă fază. Se accentuează creșterea forțelor de producție, au loc mari schimbări în structura societății, în raporturile de clase, în afirmarea noilor forțe sociale, în viața politică a României. În anii postbelici, economia românească a rămas dezorganizată, crește inflația, se intensifică acțiunea de exploatare a muncitorilor de către capitaliștii autohtoni și străini pentru sporirea profiturilor.

În aceste condiții se produce o intensă radicalizare politică a clasei muncitoare, având drept rezultat crearea P.C.R. în anul 1921, partid bazat pe concepția materialismului istoric.

Idealurile strămoșești pentru unitate națională și dreptate socială au găsit în clasa muncitoare din România și în partidul său conducător, un apărător și promotor al progresului.

În anii ce au urmat, clasa muncitoare se va situa permanent în fruntea luptelor pentru rezolvarea tuturor problemelor majore ale țării. Condițiile grele ale ilegalității și teroarea burghezo-moșierească au fost înfruntate de clasa muncitoare și nu au împiedicat acțiunea de mobilizare a maselor împotriva asupririi. P.C.R. s-a pronunțat pentru dezvoltarea forțelor de producție ale țării, pentru ridicarea patriei la un nivel superior de civilizație. Lichidarea cauzelor care au generat și menținut starea de slabă dezvoltare a României a fost realizată numai prin lupta clasei muncitoare unită cu toate forțele revoluționare ale țării în frunte cu P.C.R. Ei au demascat permanent politica puterilor imperialiste, a monopolurilor străine de a transforma țara într-o sursă de materii prime și piață de desfacere a mărfurilor.

După o scurtă perioadă de dezvoltare economică, după primul război mondial, apar în lumea capitalistă, deci și în România, fenomene de criză care au cuprins toate sectoarele producției și comerțului.

Fără a aprofunda cauzele și caracterul crizei, trebuie arătat că în industrie criza a avut repercursiuni foarte grave. Un număr important de întreprinderi au fost ruinate. Șomajul a luat proporții de masă. Problemele ridicate de criză au ascuțit mai mult contradicțiile de clasă, con-

tradițiile dintre proletariat și burghezie, s-au restrîns mai mult libertățile democratice, s-au luat măsuri tot mai severe pentru reprimarea mișcării muncitorești.

Guvernele de la conducerea țării au intensificat exploatarea clasei muncitoare, au făcut totul pentru înrăutățirea condițiilor de viață și de muncă, reducînd salariile, aplicînd amenzi, mărind impozitele.

Față de această situație, clasa muncitoare a protestat vehement prin greve, demonstrații, conflicte de muncă și alte acțiuni revendicative.

Un detașament important al clasei muncitoare din țara noastră l-a constituit muncitorii din industria extractivă, petroliștii din Valea Prahovei.

Înscriindu-se în lupta generală revendicativă, petroliștii din centrul Industrial Moreni, continuînd tradițiile revoluționare din această zonă a țării, suportînd cu greu condițiile neomenești de viață și de muncă, au acționat conduși de P.C.R., pentru respectarea contractelor colective, mărirea salariilor, sistarea concedierilor, libertăți democratice ș.a.

Documentele de arhivă din perioada interbelică demonstrează justetea celor afirmate. Din referatul cu nr. 3483 din 31 iulie, întocmit de către comisia însărcinată de societatea Steaua Română pentru constatarea condițiilor de viață ale muncitorilor din întreprinderile petrolifere din Moreni, rezultă următoarele :

„Deși existau posibilități de a putea aproviziona muncitorii cu apă bună, aceasta nu s-a făcut... alimentația se face din 8—9 puțuri situate în sat și un rezervor comun pentru toate întreprinderile. Canalizarea nefiind făcută sistematic, deseori apa trece prin canalele de scurgere a sondelor și astfel apa devine nepotabilă și dăunătoare sănătății. De aici și epidemia de febră tifoidă ce a bîntuit cu furie.

Locuințele muncitorilor de la societățile Astra Română, Româno-Americană, Creditul Minier și Industria Română de petrol sînt nesatisfăcătoare.

Condițiile de trai și de igienă ale acestora sînt regretabile. Lucrătorii dorm în cazărmi comune, construite din zid sau din paiantă și uneori chiar numai din scinduri simple. În cazărmiile mari paturile sînt suprapuse, așa încît cubajul de aer lasă mult de dorit. Dar ce este și mai izbitor, e faptul că toți acești lucrători întorși osteniți de la muncă se culcă pe scîndura goală căci patul nu este acoperit măcar cu o mînă de paie sau cu o rogojină.

Locuințele muncitorilor de la societățile Astra Română, Româno-apuce de gătit... Masa lor se compune în general din mămăligă cu salată de ceapă cu oțet sau cu zeamă de cartofi sau în caz fericit cu pește sărat. Pentru a economisi cit mai mult cu ocazia aprovizionării, lucrătorii din împrejurimi se duc zeci de kilometri prin satele învecinate, de unde se întorc cu traista cu mălai în spinare.

Murdăria în care trăiau acești lucrători este izbitoare. Cei care vin din regiuni îndepărtate nu au decît un schimb de rufe pe care îl poartă luni de zile. Instalații pentru spălătul rufelor lipsesc aproape pretutindeni. Lipseau chiar și instalații pentru spălătul corpului ; numai la soc. Astra Română s-au găsit lavabouri cimentate în corpul cazărmi, în

rest nu există decît robinete de apă în curte, la care se face spălatul atît vara cît și iarna“.¹

În condițiile creșterii prețurilor, capacitatea de cumpărare și în general nivelul de trai al muncitorilor a scăzut considerabil. Ei nu mai puteau face față procurării alimentelor și îmbrăcăminte pentru familie. În mai multe întreprinderi din Moreni se semnaleză conflicte de muncă în care muncitorii au cerut îmbunătățirea salariului, respectarea demnității omenești, respectarea zilei de muncă de 8 ore etc. Astfel, în anul 1929 lucrătorii de la atelierele mecanic, tîmplărie, cazangerie și conducte ale societății Româno-Americana din Moreni, au înaintat un memoriu cu revendicări. Comisia de arbitri judecînd acest conflict, prin hotărîrea dată, admite în parte cererile formulate de lucrători și anume; respectarea demnității omenești, rămînerea în vigoare a drepturilor cîștigate pînă la data ivirii conflictului, societatea să plătească un spor general de 10% calculat la salariile existente atît lucrătorilor/cît și ucenicilor, respectarea legii pentru durata zilei de muncă și plata orelor suplimentare cu un spor de 50% iar în zilele de sărbătoare cu 100%, societatea să procure lucrătorilor haine de protecție, respectarea dispozițiilor contractelor de muncă ș.a.

Din opinia separată a delegaților soc. Româno-Americana rezultă opoziția de acordarea beneficiului săptămînii engleze.²

Din memoriul lucrătorilor maiștri sonori și mecanici cu ajutoarele lor din schela Moreni a soc. Franco-Română de petrol Colombia, adresat Inspectoratului Minier Ploiești și supus judecării către comisia de arbitri de pe lîngă Tribunalul jud. Prahova rezultă un număr impresionant de capete de cerere (16). Dintre acestea remarcăm dorința muncitorilor de a fi reprimiți toți lucrătorii concediați de la 1 iulie 1929, recunoașterea delegaților de fabrică care vor rezolva conflictele ivite între timp, sculele care se distrug în timpul serviciului să nu fie imputate muncitorilor, interzicerea concedierilor, înființarea unui post medical în atelier, respectarea repausului duminical și altele.

În acest conflict, în nenumărate altele, nu se ajunge la un acord, motivîndu-se că memoriul nu este semnat de totalul de 354 lucrători aflați în conflict, ci numai de 117, că nu se încadrează în prevederile legii ce reglementează conflictele de muncă, că delegații din partea muncitorilor nu sînt competenți și altele. Hotărîrea dată obligă soc. Colombia să plătească lucrătorilor lăcari ale căror salarii erau foarte mici, un spor de 10 lei la ziua de lucru de 8 ore și de asemenea să procure îmbrăcăminte de protecție.³

Conflicte de muncă au mai avut loc în acești ani și la soc. Creditul Minier în contra căruia au semnat memoriu un număr de 150 lucrători de la atelierul mecanic, tîmplărie, cazangerie și secția mecanică a schelei din Moreni;⁴ între lucrătorii secțiilor uzina electrică, dezbenzinare, garajul, atelierul electric, secția construcții a soc. Astra Română, schela Moreni ș.a.

1. Arh. St. Ploiești, fond soc. Steaua Română, dosar 32/925, f. 127—131.

2. Ibidem, fond Comisia de arbitri, dosar 10/1929, f. 166—178.

3. Ibidem, dosar 10/1929, f. 169—172.

4. Ibidem, f. 180—183.

În acest conflict în care muncitorii depun un memoriu cu 19 capete de cerere, comisia apreciază că societatea patronală, nu a prosperat în așa măsură încît să se impună o îmbunătățire generală a salariilor întrucît cursul acțiunilor ei, prețul curent al petrolului și beneficiile anuale realizate prezintă date din care mai ușor se poate deduce că nu este momentul a se impune întreprinderii sarcini prea apăsătoare. Și așa fiind situația, admite numai majorarea salariilor zilnice ale lucrătorilor care au împlinit vîrsta de 18 ani, la maximum 85 lei și indemnizație de chirie pentru toți lucrătorii domiciliați în alte localități. Soc. Astra Română a declarat în final, că începînd cu data de 1 ianuarie 1930, va acorda lucrătorilor sporuri de salarii, în limitele situației economice a întreprinderii și potrivit meritelor fiecărui lucrător.⁵

Dacă au fost sau nu îndeplinite doleanțele muncitorilor, o spun cu claritate paginile glorioase de luptă ale petroliștilor din anul 1933 și avîntul revoluționar împotriva abuzurilor și a lipsei de drepturi și libertăți democratice. Este cunoscută greva lucrătorilor de la soc. Ghess din Moreni din 22 iunie 1930, motivată de neplata salariilor,⁶ și alte acțiuni organizate de comuniștii din Moreni⁷ împotriva concedierilor în masă de la soc. Unirea, Astra Română, Colombia și Româno-Americană.⁸

La 13 noiembrie 1932, muncitorii din Moreni au organizat o adunare, întocmind și o moțiune în care au propus ca ei să lupte cu energie pentru combaterea șomajului, program săptămînal de 40 ore, respectarea concediilor, interzicerea muncii în ateliere cu armata, sistarea impozitului pe mărfuri ce pot fi fabricate în țară, prelungirea școlarizării pînă la 16 ani, interzicerea de a munci sub această vîrstă, ajutorarea șomerilor.⁹

Într-o notă informativă a postului de jandarmi Moreni către Prefectura jud. Prahova, din anul 1934 se arată că „spiritele lucrătorilor de la soc. Astra Română, sînt agitate pentru că nu li se respectă drepturile prevăzute de lege.”¹⁰

Paralel cu aceasta se intensifică acțiunea de propagandă comunistă la care au fost mobilizați țărani, femeile și tineretul. Cu toate încercările de zădărnire a luptei muncitorilor, se semnalează acțiunea de răspîndire a manifestelor și broșurilor de către comuniști.

În noaptea de 8—9 decembrie 1933 se arată într-o notă informativă adresată Prefecturii, secția org. P.C.R. din Moreni a răspîndit cca. 1.000 manifeste și broșuri cu caracter incendiar. Într-unul din manifeste se propune ca în ziua de 13 decembrie 1933 să se declare grevă generală demonstrativă de o zi și demonstrații de stradă.¹¹

În noaptea zilei de 30 aprilie 1934, prin colonia soc. Astra Româ-

5. Ibidem, f. 153—155.

6. Ibidem, fond Prefectura Prahova, dosar 31/1930, f. 47.

7. Ibidem, dosar 18/1935, f. 168.

8. Ibidem, fond Chestura Poliției Ploiești, dosar 253/1930, f. 483—484.

9. Ibidem, fond Prefectura jud. Prahova, dosar 252/932, f. 245.

10. Ibidem, dosar 25/1933, f. 3.

11. Ibidem, dosar 13/1933, f. 36.

nă și Schela Cricov din Moreni, s-a răspîndit altă serie de manifeste. Postul de jandarmi Moreni, raporta Prefecturii că în dimineața zilei de 30 august 1934, a fost găsit un manifest comunist pe un stîlp de telegraf la capătul rîului Cricov ce leagă Morenii de com. Stavreopolos, intitulat „1 August — zi de luptă internațională contra războiului și fascismului.”¹²

Nucleele comuniste organizate în întreprinderile petrolifere și-au continuat activitatea de propagandă cu toată urmărirea autorităților locale. În luna octombrie 1935, confirmă documentele, acestea sînt obligate să recunoască existența propagandei comuniste de la om la om, prin persoane bine cunoscute care nu trădează secretul, că întrunirile se țin în locuințele muncitorilor, dat fiind starea de asediu existentă în această regiune.¹³

Analizînd rezultatele sărbătoririi zilei de 1 mai 1935 în jud. Prahova, ziarul Scînteia Prahovei, referindu-se la schelele din Moreni menționa că aici, armata și mitralierele au fost așezate în linie de bătaie. Mai mulți muncitori au fost arestați, terorizați și maltratați îngrijorător; unii dintre ei au fost concediați iar alții au fost amenințați cu concedierea.

Localitatea Moreni a fost dată exemplu de felul cum au reușit să împartă manifestele și materialul partidului; atît în schele cît și în satele din jur, au ridicat steaguri roșii, etc.¹⁴

Procesul de subordonare politică și economică a României de către Germania hitleristă s-a accelerat odată cu instaurarea dictaturii legionare. Sînt cunoscute marile bătălii de clasă pentru apărarea drepturilor și libertăților poporului român, pentru unirea tuturor forțelor patriotice în vederea barării ascensiunii fascismului.

P.C.R. a organizat și condus lupta împotriva războiului nedrept reușind ca împreună cu forțele militare să răstoarne dictatura militară fascistă, să pună capăt războiului, să obțină victoria insurecției prin care a deschis poporului român calea spre fericire și bunăstare spre deplina independență a țării noastre.

În primăvara anului 1944, sute de muncitori din Moreni au înaintat memorii conducerii societăților Concordia, Dacia Română ș.a. prin care cereau repunerea în drepturile cîștigate, mărirea salariului, acordarea de ajutoare bănești, majorarea salariilor, aprovizionarea cu alimente și încălțăminte, plata orelor de lucru din timpul duminicilor și sărbătorilor legale cu un spor de 25% ș.a.¹⁵

După 23 august 1944, muncitorii petroliști din Moreni au trecut la realizarea transformărilor democratice. În ziua de 22 oct. 1944 în piața din Moreni a avut loc o întrunire a muncitorilor la care au participat cca. 200 oameni. S-a cerut mărirea salariilor, alimente, schimbarea pri-

12. Ibidem, dosar 18/1935, f. 78.

13. Ibidem, dosar 19/1935, f. 155.

14. Scînteia Prahovei, an. II, nr. 6.

15. Ibidem, dosar 71/944, f. 12—14, 27, 28, 29.

marului. Apoi încolonați au manifestat în fața primăriei cu pancarte intitulate „Proletari din toate țările uniți-vă!”.¹⁶

Continuatori ai tradițiilor de luptă, muncitorii petroliști din Moreni, conduși de P.C.R., au străbătut alături de întregul nostru popor drumul spinos spre libertate și progres, însemnând în istoria noastră seculară, pagini de glorie, așa cum afirmă tovarășul Nicolae Ceaușescu, „aceste pagini adevăresc și vor adevăra peste veacuri vitalitatea și înțelepciunea poporului român, care, trecând prin grele încercări, a rămas neclintit și a prins de fiecare dată noi puteri, ridicându-se asemenea stejarului după furtună și mai mândru spre soare”.¹⁷

16. Ibidem, dosar 71/944, f. 129.

17. Raport cu privire la proiectul de Constituție a R.S.R. Ed. Politică, București, 1965, f. 9—10.